

JAVNOZDRAVSTVENI ZNAČAJ POVREDA KOD DECE PUTNIKA U VOZILU

PUBLIC HEALTH IMPORTANCE OF INJURIES IN CHILDREN AS VEHICLE PASSENGERS

Mirjana Štrbac¹
1 Institut za javno zdravlje Vojvodine

SAŽETAK

Povrede koje deca zadobijaju kao putnici u vozilima predstavljaju značajan javnozdravstveni problem zbog njihove učestalosti, težine posledica i mogućnosti prevencije. Povreda se definiše kao telesno oštećenje nastalo usled akutnog izlaganja energiji koja prevazilazi fiziološke granice tolerancije organizma. Iako se često nazivaju „nesrećama“, povrede nisu nasumični događaji; one se dešavaju u predvidivim okolnostima sa prepoznatljivim faktorima rizika. Među nenamernim povredama, saobraćajne povrede predstavljaju jedan od vodećih uzroka smrti i invaliditeta dece širom sveta. Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, više od 1,3 miliona ljudi godišnje izgubi život u saobraćajnim nesrećama, pri čemu su deca uzrasta od 2 do 14 godina posebno ugrožena. U Srbiji, gotovo polovina svih smrtnih slučajeva u saobraćaju u kojima su deca učestvovala, dogodila se dok su bila putnici u vozilu. Većina ovih povreda mogla je biti sprečena ili značajno ublažena da su bile primenjene odgovarajuće mere bezbednosti—kao što su sigurnosni pojasevi ili dečija sedišta—u skladu sa uzrastom i fizičkim razvojem deteta. Pravilna upotreba dečijih auto-sedišta može smanjiti rizik od smrtonosne povrede i do 60%. Zdravstveni radnici imaju ključnu ulogu u edukaciji roditelja o ispravnoj upotrebi sistema za vezivanje i u razbijanju uobičajenih zabluda. Njihov autoritet i čest kontakt sa starateljima čine ih ključnim akterima u promociji bezbednosti dece u saobraćaju. Haddonova matrica predstavlja konceptualni okvir za analizu faktora rizika i identifikaciju mogućnosti za intervenciju kroz faze pre događaja, tokom događaja i nakon događaja. Efektivna prevencija zahteva saradnju više sektora, ciljanu javnu edukaciju, unapređeno sprovođenje zakona i pristup zasnovan na podacima iz javnog zdravlja. Na kraju, smanjenje broja povreda među decom putnicima predstavlja zajedničku društvenu odgovornost koja zavisi od proaktivne edukacije, sprovođenja politika i strateškog uključivanja zdravstvenog sistema.

Ključne reči: povrede dece, saobraćajne nezgode, javno zdravlje, bezbednost vozila, dečija autosedišta, prevencija povreda, zdravstveno vaspitanje

ABSTRACT

Injuries sustained by children as vehicle passengers represent a significant public health concern due to their frequency, severity of outcomes, and preventability. An injury is defined as bodily harm resulting from an acute exposure to energy that exceeds the body's physiological tolerance. Although commonly referred to as “accidents,” injuries are not random events; they occur under predictable circumstances with identifiable risk factors. Among unintentional injuries, traffic-related trauma is one of the leading causes of death and disability in children worldwide. According to the World Health Organization, over 1.3 million people die annually in road traffic collisions, with children aged 2-14 years being particularly vulnerable. In Serbia, nearly half of all traffic-related fatalities involving children occur while they are passengers in vehicles. The majority of these injuries could have been prevented or significantly reduced in severity had appropriate safety measures—such as seat belts or child restraints—been used according to the child's age and physical development. Proper use of child car seats has been shown to reduce the risk of fatal injury by up to 60%. Healthcare professionals play a critical role in educating parents about the correct use of restraint systems and addressing common misconceptions. Their credibility and frequent contact with caregivers position them as key agents of change in promoting traffic safety for children. Haddon's Matrix provides a conceptual framework for analyzing risk factors and identifying intervention points across pre-event, event, and post-event phases. Effective prevention requires multisectoral collaboration, targeted public education, improved legislation enforcement, and a data-driven public health approach. Ultimately, reducing injuries among child passengers is a shared societal responsibility that hinges on proactive education, policy implementation, and the strategic involvement of health systems.

Keywords: child injuries, traffic accidents, public health, vehicle safety, child car seats, injury prevention, health education